

BOHUSLAV BROUK

BILANCE PSYCHOANALYSY

K 31. PROSINCI 1936

Letos u příležitosti osmdesátých narozenin Sigmunda Freuda vyšlo i v našem tisku mnoho článků o životě a díle tohoto světoznámého vídeňského profesora psychiatrie, tvůrce psychoanalýzy, avšak v podstatě to byly statě nekritické, čistě informativní, na vlně promísené jen uznalými slovy a úctyplnými frázemi. Jejich pisatelé si zajisté uvědomovali, že o oslavencích, právě tak jako o mrtvých, má se mluvit jen to nejlepší. Ovšem je možno hledat ještě i jinou příčinu, jež přiměla naše kritiky shovívavě nahlížet na psychoanalýzu, a to v tom, že její tvůrce Sigmund Freud je moravský rodák. Narodil se totiž 6. května 1856 v Příboře na Moravě.

Dříve referoval náš seriousní tisk o psychoanalýze jedině v koutku humoru, a když už byl nucen referovat o ní i na jiném místě, zavrhoval ji obvykle velmi briskním způsobem jakožto znemravňující výmysl smyslné židovské krve, rozjařené zhýralými nocemi vídeňského Prateru. Psychoanalýze to však na štěstí neublížilo, přestála takoveto naivní útoky, vesměs moralisticky nalažené, bez nejmenší úhony. Nepřátelé psychoanalýzy v našich zemích byli tím ovšem nepříjemně překvapeni, neboť takto definitivně seznali, že ani nejzavylejší odpor a nenávisť k psychoanalýze není s to, ji vyhladit s povrchu zemského, že sesměšňování a zlehčování psychoanalýzy nikterak neublíží. Leč když už chtějí nechtějí byli nuceni uznat její existenci, pokusili se psychoanalýzu

strávit alespoň co nejpříjemnějším způsobem, a to jim nesporně umožnil moravský původ jejího tvůrce Sigmunda Freuda.

Freud stal se pro nás především velkým Moravánem, a proto bylo možno lehce pozměnit i názor na psychoanalysu samu. Moravský původ tvůrce psychoanalysy očistil psychoanalysu od odia, které na ní dosud lpělo. V našem „veřejném“ mínění o psychoanalýze nastal obrat. Dnes, v roce osmdesátých narozenin Sigmunda Freuda, kdy jsme měli příležitost řádně si uvědomit moravský původ tvůrce psychoanalysy, není již psychoanalýsa jen sesměšňována, nýbrž pozenáhu i více méně oceňována a v příštích letech, neztratíme-li se zřetele, že se Freud narodil na Moravě, lze s největší pravděpodobností očekávat, že psychoanalýsa, právě tak jako byla dříve odmítána jakožto produkt židovského ducha, bude u nás vynášena jakožto plod ducha moravského. Dost možná, že se přijde i na to, že psychoanalýsa by nebyla bývala stvořena, kdyby na plodové blány, v nichž Freud za svého embryonálního vývoje spočíval, nebyly dorážely hlasy moravského lidu. Podnět k této domněnce zavedl dokonce již i cizinec, F. Wittels, píše ve své knize: „Sigmund Freud“ (1924): „V domě (Freudových) rodičů mluvilo se německy, avšak slovanské zvuky dopadaly na procítající bubínky dítěte.“ Tato Wittelsova fráze natropí jistě ještě mnoho zla, neboť „olysalí duchové“ (básnická reminiscence) našeho

kulturního života se nepochybně co nejdříve chopí myšlenky učinit z psychoanalýsy moravský svéráz, i když jedině, co Freuda k Moravě poutá, jsou tři léta nejtěplejšího dětství, která tam prožil, dříve než se jeho rodiče trvale usídlili ve Vídni.

Objevení moravského ducha v psychoanalýze nebude konečně ani tak nesnadným úkolem, jak by se zdálo, jelikož psychoanalýsa jak sama o sobě, tak i svou tendencí neprohřešuje se nikterak proti arijskému, neposkvrněnému duchu moravského lidu. V žádném případě není v ní nutno vidět židovský výmysl, destruktivní a demoralisující učení, jak nám dosud bylo namlouváno. Psychoanalýsa vyhovuje plně předpokladu, že arijský duch není s to dát vzkličít nemravným teoriím, které by podrývaly mravní základy dnešní společnosti, neboť nezapjatou kritikou poznáváme, že psychoanalýsa je ve skutečnosti vysoce mravní naukou. Dříve se sice tvrdilo, že psychoanalýsa, vysvětlující vztahy mezi rodiči a dětmi oedipovsky a spatřující ve všem společenském životě erotické motivy, rozvrací rodinu a veškeré sociální svazky vůbec, avšak dnes, nezaujati odporem k psychoanalýze, stvořenému velkým Moravánem Sigmundem Freudem, poznáváme, že psychoanalýsa rodinné jakož i jiné společenské svazky naopak utužuje.

Pokud běží speciálně o rodinu, umožňuje totiž psychoanalýsa i vysloveným buřičům, lidem naprosto osvobozeným ode všech

morálních závazků, oplývat city, které do-
savad byly pokládány za šosácké, a žít tak
v souladném rodinném životě. Ctít svého
otce a matku není již nutno, díky psycho-
analýze, pojímat jako poslušnost čtvrtého
příkázání Božího, nýbrž jako svobodný
projev neujarmených libidinosních poža-
davek, jakožto výraz incestních tužeb, bě-
ží-li o poměr mezi synem a matkou nebo
dcerou a otcem, nebo jakožto výraz ho-
moerotických citů, běží-li o poměr mezi sy-
nem a otcem nebo dcerou a matkou. Láska
k rodičům, právě tak jako opačně i láska
rodičů k dětem není nic mravného, nýbrž
rozkošnického, pudového a proto život ro-
dinný je důstojný i ducha revoltujícího. Jen
předsudky, které se konečně psychoanalýze
podařilo odstranit, překonat a vyvrátit,
zbraňovaly dosud lidem nespoutaného du-
cha vychutnávat rozkoše šosáckého, ro-
dinného života a nerozumně je donucovaly
rdít se za sentimentální poměr k rodičům
nebo dětem. Týmž způsobem jako o rodinu
zasluhuje se ovšem psychoanalýza, jak již
bylo výše naznačeno, i o společnost vůbec,
o veškeré společenské soužití. Psychoana-
lýza umožňuje, aby i nejzapřisáhlejší anar-
chista byl prodchnut naivními, humaními
city, aby miloval všechny své bližní, i své
nepřátele, aby snášel nadvládu a bezprávi,
atd., neboť takové břímě ukládá si, podle
psychoanalytických výkladů, svobodně a
pro prosté rozkošnictví svého libida. Poly-
morfnost libida vzbuzuje homoerotickou

náklonnost dělníka k zaměstnavateli, a je-
likož je pochopitelné, že v milostném
roznícení je možno snášet největší křivdy,
bylo by zvrácené, kdyby dělníci proti svým
pánům revoltovali. Tento erotický podklad
lidské pospolitosti prohlédl konečně již
dávno před Freudem kníže Svatopluk. Proč
by býval jinak symbolisoval soudržnost
svých synů právě svazkem prutů (zřejmý
fálický symbol!)? Jak zřejmo, lze tedy ale-
spoň v tomto směru považovat psychoana-
lýsu za přímý ohlas ducha Říše Velkomo-
ravské, takže vlastně psychoanalýza není
jen umravňujícím učením, apotheosou šo-
sáckých institucí dnešní společnosti, nýbrž
i čistě slovanským učením, a proto bude
záhodno, aby všichni řádní a uvedomělí Če-
choslováci měli ji, jakož i jejího zaklada-
tele Sigmunda Freuda v lásce a úctě. Že
vývoj k tomu směřuje, dosvědčují shovi-
vavé a namnoze přímo uctívačné články o
psychoanalýze, zdůrazňující moravský pů-
vod jejího původce, články, které byly
publikovány v našem tisku u příležitosti
osmdesátých narozenin Sigmunda Freuda.
Osud psychoanalýzy u nás je zpečetěn, sta-
ne se moravským svérázem.

Nám ovšem pramálo záleží na tom, zda
psychoanalýza bude přičena duchu semit-
skému nebo arijskému, nebo zda bude chá-
pána jako výplod vídeňského Prateru nebo
moravského ovzduší, a máme-li se i my v
jubilejním roce Freudově rozepsat o psy-
choanalýze, nebudeme se zabývatí jejím

vznikem, nýbrž jí samou. Díky zmíněným oslavným článkům, pojednávajícím o psychoanalýze, a především letos vyšlému překladu základního díla Freudova „Úvod do psychoanalýzy“ jsme ovšem zbaveni úkolu informovati čtenáře stroze o podstatě psychoanalýzy a můžeme se na těchto několika stránkách věnovat výlučně současné situaci psychoanalýzy jakožto vědy, dnešnímu osudu psychoanalýzy, o kterémžto osudu, ale spoň u nás, nebylo skoro vůbec pojednáno, a když, tak velmi nevýstižně.

Psychoanalýze, ačkoliv toho neobyčejně potřebovala, nedostalo se klidného a vážného vývoje ve vědeckém ovzduší, nýbrž od svého prapočátku byla vhnána do vřavy všedního života. A právě to se stalo psychoanalýze osudné, a zajisté daleko osudnější, než všechny útoky a výtky, které se jí dostalo od jejích zavylých nepřátel, neboť popularisována a propagována vzrostla ve hnutí nadšenců, jejichž entuziasmus přesahoval v nepoměrné míře jejich sensibiliční a intelektuální potenci.

Popularisování Freudova učení vedlo k tomu, že prostá metoda a základní poznatky Freudovy byly zastíněny bizárními a subjektivními teoriemi a dohady, jimiž Freud nikdy nijak nešetřil. V takové formě získávala pak psychoanalýza rovněž své přívržence a ti pochopitelně namísto, aby samostatně pracovali k rozvoji psychoanalytického vědění, přejímali toliko s naprostou odevzdaností teorie a hypotese

svého učitele a, považující je zároveň za nezvratné absolutní pravdy, přetvořili psychoanalýzu, jež v podstatě je pouhou metodou, opírající se jediné o poznatek, že vše duševní je duševního zrodu, o psychogenese duše, v uzavřené hotovou doktrinu — ve freudismus. Nemístná popularisace a propagace psychoanalýzy měla tedy ten výsledek, že Freud místo několika originálních spolupracovníků sehnal stáda tupých, ale spolehlivých, věrných a oddaných, žáků, kteří přenechali vývoj psychoanalýzy, a tím i vývoj psychologie vůbec, na bedrech svého učitele a spokojili se pouhou exploatací mistrova učení. Objevil se časem mezi freudisty duchaplnější člověk, snažící se samostatně pracovat a pokoušející se pochybovat o dogmatech, byl zavržen. Psychoanalýza byla zglajchšaltována a zorganizována ve freudistické hnutí, čímž se ovšem stala mrtvou doktrinou, která stěží, alespoň na poli vědeckém, přežije svého zakladatele a stvořitele.

Freudisté, rekrutující se převážně z řad lékařů, obvykle filosofických a psychologických antitalentů, přejali Freudovy dohady, předpoklady a náznaky v nejvulgárnějším smyslu a s takovou vírou v jejich absolutní pravdivost a preciznost, že s nimi zacházejí takřka matematicky, jako by s exaktními přírodovědeckými poznatky. Psychoanalytické badání stalo se ve freudismu bezduchou, mechanickou, šablonovitou prací. Freudistovi stačí hrubá znalost

Freudových spisů, znalost všech Freudem koncipovaných komplexů a psychických mechanismů, neboť jeho úkolem není badat: analyzovat, nýbrž aplikovat: vykládat. Freudismus tíhne k šablonovitému třídění duševních jevů a pochodů, jak nás o tom dostatečně přesvědčují spousty bezduchých studií, uveřejňovaných v rozličných oficiálních freudistických revuích, neprávem se nazývajících psychoanalytickými. Dnes již toto šablonovité vykládání různých zachvěvů lidské duše dospělo nejzazších mezí, takže veškerou další činnost nahradil by plně freudistický slovník, v němž by po způsobu snářů našly všechny psychické fenomény svůj stereotypní výklad. Freudistické hnutí, které si vynašlo ustálené výklady a definitivní hantýrku, lze právem přirovnat k tajným sektám, izolovaným oproti všem vnějším vlivům a žijícím si ve svém světě, ostatním lidem nepochopitelném a tajuplném. Dnes lze tedy konstatovat, že snahy o popularisaci psychoanalýsy měly paradoxní účinek, že namísto, aby byly s psychoanalýsou obeznámily širší vrstvy, získaly pro psychoanalýsu houf bezduchých nadšenců, kteří svoji naivností odvádějí od psychoanalýsy nejen zájem laiků, nýbrž i zájem poctivých vědců. Psychoanalýza stala se ve freudismu mělkou neživou doktrínou, pavědou podobnou astrologii, chiromantii, atd.

Přestala-li psychoanalýza ve freudismu být vědou, stala se však živností, neboť,

jestliže pozbyla přitažlivosti pro vědecké kruhy, nabyla přitažlivosti pro hořených deset tisíc. Freudisté — praktikové stali se, díky erotickému nátěru freudismu, pro lepší společnost, která je schopna platit velké honoráře za „psychoanalytické“ ošetření, jakými si duševními gigoly, vyhovujícími slovně neukoženým přáním zklamaných paniček a nedočkavých slečinek. V lékaři — „psychoanalytikovi“ nacházejí dámy z lepší společnosti trpělivého přítele, který za tučný honorář jest ochoten vyslechnout všechny jejich vrtochy a bolesti a jemuž pod záminkou lékařského ošetření mohou otvírat svá mělká srdce, aniž ztrácejí na své důstojnosti. Psychoanalytické ordinace nabyly kouzla věštírny a intimity přísně soukromých fajfokloků. Pro podnikavé freudisty se otevřely zlaté doly. V tomto upadkovém rozkladném stavu došel freudismus konečně pravého pochopení a ocenění po celém světě. I u nás, díky několika podnikavým německým emigrantům, snaží se tento mroucí freudismus zapustit kořeny. Leč doufejme, že bujaré mládí našich paní se nadále raději přímo vydovádí na slunném Jadranu, než nepřímou, v zmačené formě, v zatuchlých, budoárových ordinacích freudistů. Ovšem, je možné, že freudisté — živnostníci podchyť časem i ony vrstvy, které reflektují výlučně na přímé ukájení, a že název psychoanalýza stane se stejně významným nápisem na veřejích vykřičených domů, jako dnes nápisy kosme-

tika, masáže atd. V této formě byla konečně psychoanalýza známa již za starověku, jak zřejmě z epigramu Martialova:

*Trpím prý hysterií . . . " tak hlásí starému
choti*

*Leda a připojí stesk: že prý má milovat
víc!*

*Hned však se zajíká pláčem: „Oh ráda
oželím zdravím!*

*Nežli snad takový lék, stokrát raději
smrt! "*

*Manžel radí: „Jen žij: květ mládí načpak
si ničit?!"*

*Nakonec schvaluje rád, k čemu již ne-
stačí sám . . .*

*Mžikem jsou lékaři zde a lékaři tiše se
ztratí:*

*zvednou ji sukně to vše . . . Trudné to
léčení, že!?*

Je patrné, že v dnešním stadiu psychoanalýzy, ve freudismu nejde o vědu, nýbrž skoro již jen o živnost. Proto také přenechme na příště reference o vývoji freudismu na starost živnostenským úřadům a nikoli kulturním a vědeckým kritikům.

Tragicko-humoristický konec freudismu má ovšem nepochybně těžké následky pro vědu, jelikož freudismem nebyly zdiskreditovány jenom pochybené teorie a výstřelky Freudovy nauky, nýbrž, neprávem, i její základ — psychoanalýza. Zkomíráním psychoanalýzy ve freudismu jsou posilo-

vány snahy primitivních materialistů, hledajících anatomické a fyziologické kořeny duše. Čím později bude freudismus definitivně vyhlazen s povrchu zemského, tím déle bude psychologie ve spárech přírodovědy zaháněna do slepých uliček. Proto je nutno obnovit svobodné psychoanalytické badání a vysvobodit psychoanalýzu od freudismu, ve kterém ustrnul její vývoj.

Freud nám ukázal cestu: objevil, že všechny duševní jevy jsou zrodu psychického, že je nutno hledat duševní a nikoli fyzické faktory k vysvětlení psychologických a psychiatrických problémů, že je nutno člověka analyzovat a nikoliv pitvat. Za druhé pak sám psychoanalytickou cestou objevil důležitost pohlavního pudu pro duševní dění a otevřel nám tak nové světy expansivního a polymorfního libida. To jsou pilíře, na nichž je nutno budovat znovu psychoanalýzu, vymaněnou z područí zglajchšaltovaného freudismu. Přes fiasko freudismu dal tedy Freud dostatečný základ k novodobé, naprosto originální psychologii, základ, který sotva kdy bude náležitě doceněn. Proto: Ať žije Freud, ať žije psychoanalýza, avšak pryč s freudismem! Toho by si měli být především vědomi naši psychologové, neboť jsou-li dnes nuceni vážit si Freuda, snaží se ho ocenit, nepostihnouše ducha jeho učení, začasté místo jako tvůrce psychoanalýzy, jako tvůrce freudismu.

*Bohuslav Brouk: Bilance psychoanalysy
k 31. prosinci 1936. Obálka a typografická
úprava Jindřicha Štyrského. Vytiskla knih-
tiskárna Graf a Stricker, Praha-Žižkov.
Jako soukromý tisk k Novému roku 1937
vydal autor.*

